

Aplec del Pa i l'Empenta i de la Font Santa

Subirats

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Al recinte del santuari de la Font Santa, al castell de Subirats

Coordenades:

Latitud: 41.36943
Longitud: 1.8028
UTM Est (X): 399877
UTM Nord (Y): 4580460

Classificació

Número de fitxa: 08273 - 142
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia: Manifestació festiva
Estil / època: Contemporani
Segle: XIX-XX
Estat de conservació: Bo
Protecció: Inexistent
Accés: Obert
Ús actual: Religios
Titularitat: Pública

Fitxes associades:

[Castell de Subirats i església de Sant Pere del Castell de Subirats](#)

Autoria de la fitxa: Josep Anton Pérez
Data de registre de la fitxa: dl., 27/03/2006 - 02:00

Descripció

Festa celebrada el dia 1 de maig de caràcter religiós. A l'actualitat consisteix en una celebració eucarística, la benedicció i ofrena dels panets, la benedicció del terme parroquial i una ballada de sardanes. Es venen garlandes (producte de pastisseria tradicional a Subirats i al Penedès en general).

El nom de la festa "el pa i l'empenta" està relacionat amb l'acte més destacat dels que es feien en el context de la seva celebració. Consistia en què en l'aplec es feia menjar per repartir entre els més desfavorits i entre ells s'empentaven per aconseguir-ho. De la mateixa manera es beneïa un pa, que provocava un altre cop empentes per aconseguir-ne una part, al qual se li atribuïen determinades virtuts després de ser beneït.

Observacions:

Al Costumari de Joan Amades (veure bibliografia) hi ha la partitura de la tonada del ball de garlandes de l'Aplec de Subirats, recollida per Amades i transcrita pel mestre Joan Tomàs.

Història

Segons Joan Amades, per l'aplec de la Mare de Déu de la Font Santa, primer es ballava un vals d'aire vuitcentista. Els balladors feien present d'uns ramells de flors i de garlandes a les seves companyes de ball que, posats dins d'uns cistells, lluien en dansar. Fet aquest primer ball, es ballaven la resta de les danses, que els administradors de la Mare de Déu encantaven. Els balladors solien aplegar-se en colles de cinc o sis, que posaven preu a la dansa. El ball era cedit al més-dient (el millor postor), que tenia dret a ballar-lo sol amb la balladora que triés o amb els companys de colla. Hi havia hagut anys de competència en què s'havia arribat a pagar una unça per una dansa, i se n'encantaven tantes com postors hi havia. Per part de les donzelles poder ballar la dansa era tingut en gran honor. Aquest ball també era dit "de les garlandes" i era especial d'aquest aplec i diferent d'altres per l'estil que es ballaven per les rodalies. Les garlandes també eren diferents a la comuna. Aquestes eren com un tortell quadrat, travessat per una creu feta de la mateixa pasta i amb un crostonet a cada angle. Les garlandes eren encantades per part dels pavordes de la Mare de Déu i cedides al més-dient. El ball propi i especial fa anys que ha caigut en desús, així com la forma típica de les garlandes. Avui dia es ballen balls moderns i encanten garlandes i tortells comuns, tot i que les balladores encara llueixen la garlanda quan ballen.

També Joan Amades documenta a Subirats i a altres indrets del Penedès la benedicció dels panets dits "de Santa Creu", els quals portaven una creu al damunt. Si es desencadenaven tempestes, es posaven panets al lloc que hom considerava més perillós, ja que es creia que tenien la virtut d'esquivar els llampecs i la tempesta. Les cases del terme, per torn, donaven les mesures de blat que calien per a fer la pastada dels panets, que eren repartits a tots els fidels que anaven a l'ofici. El 3 de maig era el dia típic de beneir pa i repartir-lo als fidels. Al pa de la Santa Creu li eren atribuïdes altres gràcies i virtuts remeieres. En la tradició cristiana, el 3 de maig es commemora la invenció de la Santa Creu; ara l'aplec es celebra l'1 de maig, festivitat de Sant Josep Obrer.

Finalment, a la publicació de l'Aplec de la Font Santa de l'any 1975 (veure bibliografia), es diu que a Subirats existia el costum piadós de recollir blat entre les famílies de la parròquia per a distribuir-lo el dia de la Santa Creu entre els pobres. Aquest podria ser l'origen del "Pa i l'Empenta".

Bibliografia

A.A.V.V. (1975): "Aplecs de la Font Santa al Castell de Subirats". 6 d'abril i 1 de maig de 1975.

AMADES, Joan (1982): "Costumari català. El curs de l'any". Salvat Editors; Edicions 62. Barcelona. Vol. II p. 955; Vol. III, p. 557.

LLORAC I SANTÍIS, Salvador (1988): "Subirats. Visió general d'un municipi de l'Alt Penedès". Ed.

Ajuntament de Subirats. Subirats, p. 281-282.

SADURNÍ I VALLÈS, Pere (1982): "Retalls del folklore penedesenc". Edita: Museu de Vilafranca. Vilafranca del Penedès, p. 62, 90.